

MEDVĚD MALAJSKÝ (*Helarctos malayanus*) A JEHO CHOV V ZOO ÚSTÍ NAD LABEM

Bc. Tomáš ANDĚL

Jednou z nezastupitelných funkcí moderních zoologických zahrad 21. století je, mimo jiné i ochrana biodiverzity naší planety, tedy záchrany co největšího množství ohrožených druhů i pro další generace. Mezi celosvětově nejhroženější oblasti s velkou biodiverzitou bezesporu patří i jihovýchodní Asie, na jejíž záchranu vyhlásila Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) ve spolupráci se Světovou unií pro ochranu přírody (IUCN) a Komisí pro záchranu druhů (SSC) v roce 2011 celoevropskou kampaň. Ústecké zoologické zahradě, která je členskou zoo EAZA, je tato kampaň blízka hned ze dvou důvodů. Prvním je od roku 2007 zajišťovaný ochrannářský *in-situ* projekt Pesisir Balikpapan na ostrově Borneo, jehož cílem je založení přírodní rezervace v oblasti Balikpapanského zálivu ve východní části Kalimantanu. Druhým, neméně důležitým, je již dlouhou řadu let trvajícím chov ohrožených živočišných druhů pocházejících právě z této zoogeografické oblasti. Mezi návštěvníky velmi atraktivní druhy jihoasijské fauny, jejichž chovu se naše zoo dlouhodobě a úspěšně věnuje, zcela určitě patří i nejmenší zástupce čeledi medvědovitých medvěd malajský (*Helarctos malayanus*), který je v současné době popsán ve dvou poddruzích. Nominátní *H. m. malayanus* Raffles, 1822 - vyskytující se na území Bangladéše, severovýchodní Indie, provincii Yunnan na jihu Číny, na malajském poloostrově a na Sumatře, který dosahuje hmotnosti až 80 kg a *H. m. euryspilus* Horsfield, 1825 – který žije na ostrově Borneo. Ten je výrazně menší a jeho hmotnost dosahuje maximálně 65 kg. Jednou z typických vlastností tohoto druhu je až neuvěřitelná zručnost, s jakou tyto medvědi šplhají do korun stromů, kde si s pomocí svého až 25 cm dlouhého jazyka obstarávají svou oblíbenou potravu, med divokých včel a dřevokazný hmyz. Mimo dosažení oblíbených potravních zdrojů jim koruny stromů slouží i jako ochrana před predací ze strany jejich přirozených nepřátel, tygrů. Mezi další zvláštnosti tohoto druhu, které nelze opominout, určitě patří i absence zimního spánku a reprodukční cyklus zcela nezávislý na ročním období. Na rozdíl od jiných druhů medvědů totiž rodí svá mláďata v průběhu celého roku, což je v přímé souvislosti s neustálou dosažitelností potravních zdrojů. V Červené knize ohrožených druhů IUCN je zapsán coby druh zranitelný s klesajícím populačním trendem. Jako mnoho jiných živočišných druhů je i malajský medvěd ohrožován především ztrátou životního prostředí způsobenou nekontrolovaným odlesňováním a stále přítomným pytláctvím. Podle střízlivých odhadů došlo za posledních třicet let ke snížení celkové populace o více jak 30%, u některých místních populací až o 50%. Ústecká zoologická zahrada se chovu tohoto taxonu věnuje nepřetržitě od roku 1987, kdy byl z Vietnamu dovezen samec Toro společně se samicemi Mišutkou a Lotynkou. Skupina se o dva roky později rozšířila o samce Imra a samice Ajči, Bibi a Kubulu, jejichž dlouhá pouť rovněž začala ve vietnamské Hanoji. Historický chovatelský úspěch se váže k roku 1993, kdy se podařilo odchovat první ústecké medvíďe, samičku Boru. Ta se po třech letech života strávených na severu Čech přestěhovala do zoologické zahrady v německém Frankfurtu. Toro s Mišutkou si svůj úspěšný odchov zopakovali ještě v roce 1997, kdy odchováli samečka Cecilia. Pod ochranou své matky vyrůstal malý medvěď v naší zoo až do listopadu 2001, kdy odjel do zoo v Záhřebu. Rok po jeho odchodu bohužel Mišutka uhynula a samec Toro byl v roce 2004 deponován do Zoo Olomouc. Po několika následných transferech zvířat se jejich stav ustálil v roce 2006, kdy se podařilo získat mladý pár, samici Barmu a samce Maynmara. Vzhledem ke svému původu jsou obě zvířata chovatelsky velmi zajímavá a hlavním úkolem, který po jejich příchodu nastal, bylo navázat na předešlé úspěšné odchovy a tento druh opět rozmnožit. Byť jsme byli v následujících letech několikrát svědky nepřehlédnutelných pokusů

o páření, dlouho očekávaná radostná událost nastala až 20. 6. 2011, kdy Barma porodila své první mládě. Jak je v takových situacích zvykem, uzavřeli jsme ihned návštěvnickou halu pavilonu šelem, aby se v přítomnosti vnitřní ubikace mohla nezkušená samice seznamovat s čerstvě narozeným potomkem. První týden absolutního klidu na pavilonu se samice pečlivě, ničím nerušená starala o medvíďe, které o své přítomnosti dávalo poměrně hlasitě vědět. Osmý den po porodu jsme samici bez větších problémů na chvíli oddělili a mládě prošlo svou první krátkou veterinární kontrolou. Ta nám ukázala, že malé medvíďe je samička se standardní hmotností 640 g. Bohužel jsme zjistili, že mateřská péče během prvních hodin byla více než pečlivá a malá samička při ní přišla o většinu drápů na zadních končetinách. Naštěstí se nejedná o handicap, který by jí v jejím životě nějak limitoval, o čemž nás ostatně přesvědčuje dodnes. Vzhledem k tomu, že Barma je velmi kontaktní a poměrně „poslušné“ zvíře, nebyl vážný problém ji oddělovat do vedlejšího boxu a mít tak vývoj mláděte pod kontrolou. Oči otevřelo malé medvíďe 7. července a jeho hmotnost za měsíc vzrostla na 2,26 kg. Barma se o prvorozené mládě starala naprosto vzorně, malá Babu, jak byla samička pokřtěna, po všech stránkách prosperovala a 30. srpna už vážila 5,4 kg. Postupem času jsme již mohli s malým omezením zpřístupnit návštěvnickou halu a umožnit tak všem příchozím seznámit se s tímto úspěšným odchovem. Velice kuriózní byl pohled na Barmu přenášející své mládě v náručí, což je i zachyceno na videozáznamu.

Chovu těchto pozoruhodných zástupců jihoasijské fauny se v Evropě momentálně věnuje 22 zoologických institucí, v jejichž péči je 55 jedinců a jejich statistiky jen dokládají, jak neskutečně je tento druh v lidské péči rozmnožitelný. Zoo Ústí nad Labem se v tomto směru může řadit mezi ty úspěšné.